



Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Sayı: 5 • Haziran 2022 • 253-259
Issue: 5 • June 2022 • 253-259



Prof. Dr. Neda Armaner
(1920-2022)

Professor Neda Armaner
(1920-2022)



Halime Hilal Taşkın

Doktora Öğrencisi
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
E-posta: hilalalagoz@hotmail.com
Orcid: 0000-0003-0186-3492
Eskişehir / Türkiye

PhD Student
Eskişehir Osmangazi University
Institute of Social Sciences
E-mail: hilalalagoz@hotmail.com
Orcid: 0000-0003-0186-3492
Eskişehir / Turkey

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Makale Türü • Article Type Söyleşi • Interview
Geliş Tarihi • Received 22 Nisan 2022 • 22 April 2022
Kabul Tarihi • Accepted 14 Haziran 2022 • 14 June 2022



Ö z e t

11 Mart 1920 tarihinde İstanbul'da doğan Neda Armaner, Türkiye'de ilk din psikolojisi doktoru unvanı alan din psikoloğudur. Türk din psikolojisinin kuruluş dönemi bilimsel çalışmalarına önemli katkıları olan Neda Armaner, 16 Şubat 2022'de 102 yaşında vefat etmiştir. Bu yazıda, din psikolojisi alanının öncü isimlerinden Neda Armaner'in öğrencisi olan Recep Yaparel ve Hüseyin Peker'in, Armaner ile yaşamış oldukları bazı anılarına yer verilmiştir.

A n a h t a r K e l i m e l e r

Din psikolojisi • Din psikoloğu • Neda Armaner • Vefat • Hatırat

A b s t r a c t

Born on March 11, 1920 in Istanbul, Neda Armaner is the first psychologist of religion to receive the title of doctor of science of psychology of religion in Turkey. Neda Armaner, who made important scientific contributions to the scientific studies on the establishment period of Turkish psychology of religion, passed away on February 16, 2022 at the age of 102. In this article, certain memories uttered both by Recep Yaparel and Hüseyin Peker, the two of the students of Neda Armaner who is of the pioneers in the field of psychology of religion, are included.

K e y w o r d s

Psychology of religion • Psychologist of religion • Neda Armaner
Death announcement • Memoir

Prof. Dr. Neda Armaner, 11 Mart 1920 tarihinde İstanbul Samatya'da doğmuştur. İlköğrenimini 1927 yılında İstanbul'da, orta öğrenimini 1932 yılında Konya Öğretmen Okulu'nda tamamlamıştır. Armaner, Ankara Kız Lisesi mezunudur. Yükseköğrenimine 1937 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başlamıştır. Bu fakültede 2 yıl ön-lisans düzeyinde hukuk eğitimi aldıktan sonra 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine geçiş yapmıştır. Armaner, 1949 yılında Türkiye'de kurulan ilk ilahiyat fakültesi mezunlarından biridir. Ardından, 1953-1959 yılları arasında Edirne Kız Öğretmen Okulu ve Edirne Lisesinde öğretmenlik yapmıştır. Armaner'in akademik hayatı ise 1960 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde asistan olarak girmesiyle başlamıştır. Prof. Dr. Neda Armaner, *İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi* isimli doktora teziyle, 1963 yılında din psikolojisi alanında Türkiye'de ilk *bilim doktoru* unvanını almıştır (Koç, 2018).

Armaner 1963 yılından itibaren Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde doktor asistan olarak çalışmaya başlamış ve aynı üniversitenin Psikoloji ve Din Psikolojisi Bölümünde Hilmi Ziya Ülken'in asistanlığını yapmıştır. *Psikopatoloji'de Dini Belirtiler* isimli doçentlik teziyle 1972 yılında doçent unvanını, 1982 yılında ise profesör unvanını almıştır. Armaner, dönemin rektörünün davetiyle 1983 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün kurucu müdürü olarak görev almıştır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsündeki bu görevine devam ederken 1987 yılında yaş sınırından emekliye ayrılmıştır. İngilizce ve Fransızca dillerini bilen Armaner hiç evlenmemiş, bir süre İzmir'de yaşadıkdan sonra Gebze Darıca Huzurevinde ikamet etmiştir (Koç, 2018). 16 Şubat 2022 tarihinde Kocaeli'nin Darıca ilçesinde vefat etmiştir.

İlk Türk din psikologlarından Prof. Dr. Neda Armaner tarafından yapılan *İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi* (1967) ile *Psikopatolojide Dini Belirtiler* (1973) isimli çalışmaları ve din psikolojisi alanını tanıtan *Din Psikolojisine Giriş I* (1980) adlı çalışma, Türkiye'de din psikolojisinin tanınması ve gelişmesine katkı sağlayan öncü eserler arasında değerlendirilmektedir (Koç, 2015).

Prof. Dr. Neda Armaner'in ardından onu daha iyi tanımak ve anlamak adına Armaner'in ilk öğrencilerinden olan Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Ana Bilim Dalında öğretim üyeliği yapmakta olan Prof. Dr. Recep Yaparel ve Armaner'in bir başka öğrencisi olan, Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı ve

aynı üniversitenin rektör yardımcısı Prof. Dr. Hüseyin Peker ile kısa bir röportaj yapmıştır.

Araştırmacı tarafından Prof. Dr. Recep Yaparel'e yakın zamanda kaybettiğimiz, kendisinin de öğrencisi olduğu din psikolojisinin öncü isimlerinden Prof. Dr. Neda Armaner ile ilgili yaşamış olduğu anekdot ve hatıralarını anlatması istenmiştir. Yaparel de din psikolojisi alanında doktora tez tanışmanı olan Neda Armaner hakkında aşağıdaki anekdot ve hatıralarını paylaşmıştır:

“Psikoloji lisans eğitimimin bitimine birkaç ay kala geleceğimle ilgili arayışlara başladığım sırada aynı zamanda Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde de okuyan Sosyoloji bölümünden bir arkadaşımın İlahiyat Fakültesinde yüksek lisans doktora yapma imkânının olup olmadığını sormuştum. Arkadaşım, konuyu öğrendikten sonra, yapabileceğime dair bilgiyi bir müddet sonra getirdi. Bunun üzerine hocamızla hem tanışmak hem de konuyu yüz yüze görüşmek üzere Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine gittim. O günkü şartlarda önceden randevu alma imkânım olmadığı için, doğrudan hocamızın kapısını çaldım ve odasına girdim; masasında çalışıyordu. Beni güler yüzle karşıladı ve karşısına oturttu.”

Kendimi tanıttım ve ODTÜ Psikoloji mezunu olduğumu söyledikten sonra “Din Psikolojisi” alanında doktora yapmak istediğimi ifade etmem üzerine, “Evladım bizim de sizler gibi öğrencilere ihtiyacımız var” mealinde sözler söylediğini hatırlıyorum. Hocamızla bu ilk karşılaşmamızdan sonra, sanıyorum 1981 Ekim veya Kasım ayında doktora sınavı yapıldı. Hocamızla öğrencilik sürecim böylece başlamış oldu. Bu vesileyle hocamızla yaşadığım bir iki anekdotu paylaşmak istiyorum. Doktora sürecimin ilk aşamasında farklı konularda, dört seminer hazırlamam gerekiyordu. Üzerinde çalıştığım bir seminerimin müsveddelerini göstermek ve hocamın görüşlerini almak üzere, bu kez evinin kapısını çaldım. O dönemde, Tandoğan Meydanı'na yakın bir evde oturuyordu. Evine girdiğimde hocamızın misafirleri olduğunu fark ettim. Boş olan salona buyur edildim; birkaç dakika bekledikten sonra hocamız geldi ve bir yakınının vefat ettiğini, misafirlerinin de taziyeye geldiklerini söyledi. Hocamızla ilk akademik karşılaşmamız böyle bir atmosferde gerçekleşmişti. Hocamıza seminerimin konusu ile ilgili bilgiler aktarırken, o da müsveddelerime göz atıyordu. Bir ara “Evladım karakterli bir yazın varmış” dediğini hala kulaklarımda işitir gibiyim. Hocamızın müsveddelerimdeki okunması oldukça zor olan karışık el yazıma, nezaketinden dolayı böyle bir sıfat yüklediğini hep düşünmüşümdür. Belki de grafolojik analiz yaparsak “Evladım yazın gibi kafan da oldukça karışık” demek istemiş olabilir. Bunu

kendisine sorup teyit etme imkânım olmadı. Demiş olsaydı pek de haksız çıkmazdı.

Doktora sürecim sırasında hocamın Ankara'dan Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesine gitmeden önce yaşadığım bir olayın, hocamızın kişiliği, karakteri ve öğrencilerine yönelik olarak beslediği duygularını, sahip olduğu tutum ve davranışlarını göstermesi, adeta somutlaştırması bakımından güzel bir örnek olduğuna inanıyorum. Olay şöyle gerçekleşti: Doktora sürecim başladıktan sonra, aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Programına devam ediyordum. Zamanımın büyük bir bölümünü Yüksek Lisans dersleri alıyordu. Bu nedenle uzun süre İlahiyat Fakültesine uğrayamıyordum. Dolayısıyla hocamızla irtibatım uzun süre kesiliyordu. Bir gün, Etlik, Aşağı Ayyalı semtindeki evimin kapısı çalındı; gelen aynı mahallede oturan bir tanıdığımız idi, bir hanımefendinin beni sorduğunu ve burada olduğunu söylemesi üzerine, kapıdan başımı çıkarıp baktığımda karşımda hocamı gördüm. Bir apartmanın zemin katında bulunan odamın kapısına kadar gelip bana haber getiren Neda Hocamdı. İlk sözleri: “Evladım nerelerdesin? Sana ulaşamıyorum” oldu. Sanıyorum, fakülte kayıtlarından vermiş olduğum irtibat adresini öğrenmiş ve bir taksiye binip gelmiş. Bana ulaştırmak istediği haber, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde açılacak olan araştırma görevliliği sınavı ile ilgiliydi. Müracaat tarihinin bitimine az bir süre kaldığını söyleyerek, dilekçemi hemen hazırlayıp göndermemi söyledi. Hocamın dediğini yaptım; hazırladığım dilekçenin zamanında ulaşabilmesi için, bir tanıdık vasıtasıyla elden göndermiştim.

Hocamızın, YÖK'ün ihdas edilmesi sonrası uygulanan rotasyon nedeniyle, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesine gitmesi nedeniyle Talebe-Hoca ilişkimiz şekil değiştirse de manevi anlamda hiçbir zaman kopmadı diyebilirim. Vefatından yaklaşık dört yıl kadar önce son telefon görüşmemizi yaptık. İsmimi söylediğimde, önce hatırlayamadı. Ancak birkaç saniye sonra, İzmir'de olduğumu ve soyadımın Yaparel olduğunu söyledi ve “Bak Recep, ben öğrencilerimi soyadları ile hatırlıyorum, 98 yaşındayım!” diye de ekledi.

Vefat ettiğinde 102 yaşında olan ve asırlık ömrünü, Din Psikolojisinin doğru anlaşılması, gelişmesi ve en önemlisi de özellikle Din Eğitimi alanında sağlıklı, gerçekçi ve işlevsel olarak uygulanabilmesi için vakfettiğine inanıyorum.

“Allah, hocamıza gani gani rahmet eylesin, mekânı cennet olsun!”

Armaner'in bir diğer öğrencisi olan, Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı ve aynı üniversitenin rektör yardımcısı Prof. Dr. Hüseyin Peker de din psikolojisinin öncü isimlerinden Prof. Dr. Neda Armaner hakkında aşağıdaki anekdot ve hatıralarını paylaşmıştır:

“1974 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldum. Neda Armaner hocam bu tarihte doçent idi. Lisans döneminde bize derse gelmedi. Lisans döneminde Din Psikolojisi dersimize Tıp Fakültesinde öğretim üyesi olan psikiyatr Prof. Dr. Recep Doksat girmişti. 1974 yılının Ekim ayında, ilahiyat fakültesinin hemen hemen her bilim dalından doktora yapmak için yurt dışına öğrenci göndermek üzere sınav yapıldı. Ben de bu sınava Din Psikolojisi Ana Bilim Dalından katıldım. Bir kişi gönderilecekti, ben ikinci oldum. Sınavdan sonra Neda Hocamın yanına gittim. Kendisiyle daha önce hiç görüşmemiştim. Kendimi tanıttım. Bana karşı çok olumlu yaklaşımda bulundu. “Üzülmemem gerektiğini, benim de yurt içinde doktora yapabileceğimi” söyledi. Böylece ben artık tekrar bir sınava girmeden, o sınav başarısıyla yurt içinde din psikolojisi alanından Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde doktora yapmaya başladım.

Kendisinden hep yakınlık gördüm, sevgi gördüm, iyilik gördüm. Gerek fakülteodaki odasına, gerekse evine giderek çalışmalarımı ilgili bilgi verir, sohbet eder, önerilerini alırdım. Evinde bizzat kendisi kahve yapar ve bana ikram ederdi. Benim, zahmet etmemesi yönündeki ısrarlarımı dinlemez, mutlaka kahve ve meyve ikramında bulunurdu.

Ben doktoramı tamamladıktan sonra Samsun Yüksek İslam Enstitüsüne öğretim üyesi olarak tayin oldum. Yüksek İslam enstitülerinin ilahiyat fakültelerine dönüşmesinden sonra Neda Hocam da 1983 yılında Samsun İlahiyat Fakültesine Profesör olarak atandı. Burada 1987 yılına kadar birlikte görev yaptık. Burada da hem hoca öğrenci hem de meslektaş olarak daha yakın ilişkilerimiz oldu.

Neda Hocam çok fedakâr, yardım etmeyi severdi. Öğrencilerini evladı gibi görürdü. Bir öğrencisi kendisini arayınca çok mutlu olurdu. Özellikle ilk görev yaptığı Edirne Kız Öğretmen Okulu ve Edirne Lisesi öğrencilerinden, onların kendisini arayıp din bilgisi dersinde öğrendikleriyle ilgili övücü sözlerinden çok bahsederdi.

Emekli olup İzmit Darıca'daki evine yerleştikten sonra zaman zaman kendisini telefonla arar, halini hatırlar sorardım. Konuşmamız en az yarım saat sürerdi. Çoğunlukla görüştüğü öğrencilerle ilgili anılarını anlatırdı.

Değerli Hocamı sevgiyle, saygıyla, şükranla anıyorum. Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.”

Kaynaklar

Koç, M. (2015). Türkiye’de din psikolojisi çalışmaları (1949–2013) üzerine genel bir bakış. *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 301-330.

Koç, M. (2018). Türk din psikolojisinde öncü bir isim: Neda Armaner üzerine biyografik bir araştırma. *Bilimname*, 36, 213-259.

